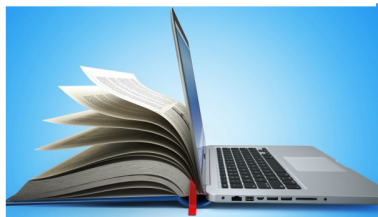

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г.С. СКОВОРОДИ
ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Т.Г. ШЕВЧЕНКА

ІСТОРІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ

В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ: ЗДОБУТКИ І СТРАТЕГІЇ

20 травня 2020 р.
Київ

ЗБІРНИК ТЕЗ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ

2. Взаємодія учня і вчителя у площині проектної діяльності: Методичний посібник / А. В. Дьоміна, Н. С. Пушкар та ін. Луцьк, 2006. 110 с.
3. Метод проектів в українській школі 1920–1930-х років [уклад.: В.О. Гайдей, О.П. Міхно; наук. консультант О.В. Сухомлинська]. Вінниця, 2019. 192 с. (Сер. «Педагогічні републікації»; вип. 6).
4. Формування предметних компетентностей засобами проектного навчання. Упор. К.О. Баханов. Харків, 2018. 128 с.

Прокопенко Іван Федорович,

доктор педагогічних наук, професор,

академік НАПН України,

*ректор Харківського національного педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди*

ДУХОВНІ РЕСУРСИ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ

Модернізацію сучасної освіти слід розглядати як грандіозний проект, який визначатиме не тільки напрям розвитку українського суспільства, а й долю усього людства у постіндустріальну добу. На жаль, оптика людства втрачається з поля зору, коли йдеться про реформи освітніх інституцій з метою посилення їхньої управлінської та педагогічної ефективності відповідно до імперативів інформаційної культури.

Разом з цим, завдання втілення у життя задуму оновлення не тільки шкільної, а й української системи освіти у цілому, на мою думку, не зводиться виключно до організаційно-технологічного аспекту і поширення в освітніх закладах дидактичних практик в режимі online. Стимулювання творчої активності мусить мати виховний супровід. Без посилення національно-патріотичного, світоглядного і морально-етичного виховання усі організаційні зусилля, спрямовані на модернізацію не призведуть до бажаного результату. Виховання завжди було і залишається духовним ресурсом суспільного розвитку. Але в незалежній Україні цей ресурс використовується не на повну потужність. Виховні практики, які сьогодні домінують не тільки в українських, а й у західноєвропейському культурному просторі здебільшого мають апелятивний характер, а широко пропагована «ціннісна насиченість» виховних заходів без смислової інтеграції та мотивації обертається на протилежне — сліпу аксіологічну пляму.

Щоб запобігти таких ризиків і спричинених ними виховних патологій (егоїзм, егоцентризм, нарцисизм), необхідно посилити виховну складову у професійній підготовці педагогів. Одним з кроків у цьому напрямку є актуалізація як ідей, так і практичного доробку представників скворородинівської традиції, передусім В. Сухомлинського.

У сучасних складних умовах пандемії і змушеної самоізоляції багато корисних і найголовніше — актуальних рекомендацій містить філософсько-педагогічна спадщина Сквороди, передусім його листування з учнями, де виховні і дидактичні настанови орієнтовані передусім на духовний розвиток особистості, а не підпорядковані суто прагматичним цілям.

Пасіонарність Сквороди, випромінювання його думки є одним з чинників духовного оновлення України. Зупинюсь дещо детальніше на феномені скворородинівців. Абстрагуючись від конкретних персоналій, хочу зосередитись на ідеально-типових рисах скворородинівців. Безперечно, до їх кола входять учні та послідовники українського Сократа, що згуртувались навколо нього ще за часи життя. Вони були першими охоронцями і популяризаторами його спадщини.

Але, коли йдеться про скворородинівців у трансісторичному значенні, мається на увазі щось більше за безпосередню причетність до цього вузького кола. Вони є активними носіями та продовжувачами скворородинівської традиції. Скворородинівців об'єднує відданість ідеалам свободи і гуманізму, відстоювання цінностей християнської етики. Почесне звання скворородинівця має екзистенціальний смисл, адже жити за Сквородою означає обирати непростий шлях відповідальної незалежності та служіння не абстрактному людству, а конкретним людям, тобто близьким і віддаленим співвітчизникам, бо тільки через них стає можливим діалог з представниками інших культур. Як відомо, Скворода полюбляв вести бесіди на етичні теми з «подорожніми» мовою, доступною кожному, не втрачаючи при цьому високого філософського напруження таких діалогів.

Отже, скворородинівець вже за своїм визначенням має бути просвітником, Вчителем у високому значенні цього слова. Освітні заклади, особливо педагогічні університети виконують місію продовження і розвою скворородинівської традиції. Можна без перебільшення сказати, що упродовж усієї 215-літньої історії Харківського

національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди ця традиція попри історичні складності та тоталітарні ідеологічні упередження ніколи не переривалась. Під знаком Сковороди в незалежній Україні сформована нова генерація вчителів-сковородників, вірних ідеалам свого видатного наставника, але важливо не втратити цю енергетику примноження духовного скарбу української нації, піддаючись спокусам економічної раціональності. ■

Сисоєва Світлана Олександрівна,

*доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПН України,
академік-секретар Відділення загальної педагогіки
та філософії освіти НАПН України*

Титаренко Інна Олегівна,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
вчений секретар Відділення загальної педагогіки
та філософії освіти НАПН України*

НОВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ В ДОСЛІДЖЕННЯХ ІСТОРІЇ ТА ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ, ПРОВЕДЕНИХ ВЧЕНИМИ ВІДДІЛЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ

Методологія будь-якої науки, зокрема й педагогічної, ґрунтується на філософському осмисленні її концептуальних засад, історичних витоках її становлення й розвитку.

Філософія освіти, як галузь філософського знання, орієнтована на обґрунтування загальної теорії освіти, її співвідношення з ідеями розділів філософії як системи, зокрема філософської антропології, філософії історії, культури, а найперше — філософії освіти або філософії педагогіки, яка розділяє долю філософії (В.Г. Кузь). Філософія й освіта завжди були взаємопов'язані, зумовлювали одна одну. Тому можна твердо стверджувати, що саме філософія зможе зробити проєкції освіти ХХІ століття, нових освітніх технологій, визначити тенденції і перспективи розвитку методології